

Çeviribilimde Lisansüstü Tezleri üzerine Görgül Bir Araştırma

Doç. Dr. Mine Yazıcı
mineyazc@yahoo.com
Çeviribilim Bölümü
İstanbul Üniversitesi

Bu yazının amacı disiplinlerarası bir bilim dalı olarak çeviribilimin özgüllüğünü tartışmaktır. Bu amaçla ilk önce disiplinlerarası kavramı üzerinde durulmuş, buna bağlı olarak çeviribilimin öteki bilim dallarıyla birincil ve ikincil ilişkileri tartışılmıştır. Bu bağlamda çeviribilimin özgül bir bilim dalı olmasında bu ilişkilerin Türkiyedeki etkisini ortaya çıkarmak üzere İstanbul Üniversitesi çeviribilim bölümünde bulunan 1985 ve 2006 yılları arasındaki tezlerden bir araştırma modeli geliştirilerek birincil ve ikincil ilişkilerden yola çıkan araştırmacıların çeviribilimin özgüllüğüne katkıları irdelenmiştir. Sözkonusu araştırma modeli, I. Aşamada, künye bilgileriyle ilgili paradigmaları, II. Aşamada araştırma süreciyle ilgili “inceleme odağı”, “kuramsal yaklaşım”, “kuramsal yöntem” gibi araştırma süreciyle ilgili paradigmaları, III. Aşamada ise elde edilen verileri doğrulamak üzere kaynakçayla ilgili “kaynakçanın güncelliği, kaynakların dil dağılımı ve kaynakçanın tutarlılığıyla ilgili paradigmaları kapsamına almıştır. Sonuç bölümünde ise çeviribilimin özgüllüğüne katkıda bulunduğu saptanan tezler sözkonusu paradigmalar çerçevesinde sayısal verilerle gerekçelendirilerek açıklanmıştır. Bundan böyle sözkonusu yazıda hem çeviribilimsel bir araştırma modeli sunulmuş, hem de çeviribilimin özgüllüğünü kazanmasında disiplinlerarası ilişkilerin önemi “sistem kuramı”ndan yola çıkarak irdelenmiştir.

Anahtar sözcükler: disiplinlerarası araştırma, bilimsel paradigma, görgülük, sistem kuramı, betimleyici araştırma, araştırma modeli, bütüncü araştırması.

Abstract

This paper discusses the autonomy of Translation Studies. For this purpose, it first focusses on the Notion of interdisciplinarity; next it deals with primary and secondary relations. Within this framework, it studies the investigators who set out from the primary and secondary relations in such a way as to test their contribution to Translation Studies as a fully-fledged discipline. In the first phase of case study bibliographical paradigms are identified; in the second phase it focusses on

operational paradigms such as focus of interest, theoretical approach, and theoretical method; in the third phase, it covers paradigms related with references such as updatedness of resources, linguistic distribution and consistency of them to consolidate the data data obtained in the previous phases. In the last section, dissertations which have contributed to the field are rationalized numerically in the light of the paradigms submitted before. In conclusion, this paper both submits a research model and studies the role of interdisciplinary relations in gaining autonomy from the point of “system theory”.

Key words: interdisciplinary research, scientific paradigms, empiricism, descriptive study, research model, corpus study.

GİRİŞ

Günümüzde en tartışılan konulardan birisi de disiplinin özerkliği konusudur. Örneğin, çeviribilim disiplinlerarası ilişkilerden doğan bir bilim dalı olmakla birlikte, günümüzde özerkliği geleneksel disiplinler tarafından kabul edilmiştir. Üstelik, geleneksel bilim dallarının da ister istemez disiplinlerarası araştırmalara girmek zorunda kaldığı göz önüne alınacak olursa, disiplinlerarası ilişkilerin kimi yerleşmiş bilim dallarının geleceğe dönük çalışmalarının yönünü çizdiği gibi, yeni disiplinlerin ortaya çıkmasına neden olduğu söylenebilir. Disiplinlerarası araştırma da en büyük kaygı duyulan konu bilim dalının özerkliğini kaybetmesidir. Bir başka deyişle, araştırmacının kendi bilim dalının paradigmlarından saparak disiplinin başka bilim dallarının içerisinde kaybolmasıdır. Oysa disiplinlerarası araştırma, araştırmacının kendi disiplinininden yola çıkarak yaptığı araştırmayı başka bilim dallarından elde edilmiş bulgularla destekleyen araştırmadır (Klein 1996: 134-154).

Disiplinin başka disiplinlerle ilişkisi birincil ve ikincil olmak üzere iki tür ilişkiyi ortaya çıkarır:

Birincil ilişkiler disiplinde ortaya çıkan yeni sorunların çözümünü veya disiplinin kuramsal tabanındaki bir eksikliği farklı disiplinlerin bulgularından yola çıkarak tamamlamayan ilişkilidir” (Munday, 2001:182). Bu tür ilişkiler disiplinin temellerini kuvvetlendirmeye ve onun

özerk bir bilim dalı olarak geliştirmeye yarar. Örneğin, Pierre Bourdieu'nün kültüre sosyolojik açıdan bakan kuramsal çerçevesi, çeviribilimde çevirilerin sembolik güç kazanmasında rol oynayan “eyleyenler”in mercek altına alınarak kültür politikaları, yayınevi, çevirmen kimliği, düzeltmen ve çevirilerin yaygınlaşmasını sağlayan dağıtım ağı arasındaki ilişkilerin incelenmesini gündeme getirir (Wolfe, 2002:33-37). Bu görüldüğü gibi, çevirilerin salt mekanik bir aktarım işlemiyle sınırlı olmayıp, gerçekte kültüre şekil veren sosyolojik bir olgu olduğuyla ilgili yönünün ortaya çıkmasını sağlar.

İkincil ilişkiler ise, bir bilim dalının kendi alanından yola çıkarak farklı disiplinlerin uygulama alanına katkıda bulunmasıdır. Bu ilişki geleceğe dönük bir ilişki şeklindedir. Bir başka deyişle, bilim dalının özgüllüğüyle doğrudan ilişkili olup, onun kendi kuramsal çerçevesini sağlam temellere dayandırmış olmasına bağlıdır. Örneğin, çeviribilim'in özel alanlardaki çevirilerin işlevselliğine katkıda bulunması onun ikincil ilişkilerini güçlendirmesine bağlıdır. Bu yönüyle ikincil ilişkilerin uygulama alanına yönelik ilişkiler olduğu öne sürülebilir. Bu açıklamalar, hem uygulama alanındaki çalışmaların kuramsal alanla ilişkisi olmadığı şeklindeki özellikle sosyal bilimler alanında hüküm süren yanlış kanıyı çürütür, hem de bilim dalının uygulama alanındaki başarısının onun kuramsal çerçevesinin sağlamlığıyla doğrudan ilişkisi olduğu savını gündeme getirir (Eruz 2003:18-19).

Disiplinlerarası ilişkilerden doğan Çeviribilimin özerkliğinin kanıtlanmasında Niklas Luhmann'ın “sosyal sistemler kuramı” yol gösterici olduğu gibi, yukarıda sözü edilen tartışmaları da sona erdirici niteliktedir.

Luhmann'a göre toplum birçok sistemin alışımından oluşur. Ancak bu alışımın bir bütünlük oluşturması sistemler arasında iletişim kurulmasına bağlıdır. Bir başka deyişle, sistemin temelini “iletişim” atar. Bu durumda çevirinin uluslararası iletişimi sağlayan bir araç olarak, kendi başına bir sistem oluşturduğu da yadsınamaz. Kuramı ayakta tutan “sistem” kavramının irdelenmesi onun işleyişiyle ilgili şu iki özelliği gözler önüne

serer: sistemin doğası gereği karmaşıklığı basite indirgeyici özelliğe sahip olması (Leitch 2005: <http://dih.fsu.edu/>); ikincisi ise, kendi içinde olduğu kadar çevresiyle de ilişkileri arasında iletişim açısından “bağlantıları” kurabilmesidir. Bu konu disiplinlerarası iletişim açısından irdelenecek olursa, disiplinin varlığı ve devamının birincil ve ikincil ilişkileri sürdürmesine dayalı olduğu sonucu ortaya çıkar.

Çeviribilim açısından bu disiplinin bir yandan edebiyat, dilbilim ve sosyoloji alanlarıyla birincil ilişkilerini koruyacağına işaret ederken, öte yandan da uygulama alanında özel alan çevirileriyle ilişkilerini koruyacağı anlamına gelir. Bu ilişkiler çeviribilimin işlevsel olarak farklılaşmış bir disiplin olmasına katkıda bulunduğu gibi, onun “kendi kendini üreten” bir sisteme dönüşmesini de sağlar. Çeviribilimin özgül bir bilim dalı olarak kendi sistemini oluşturması da işte böyle bir sürecin ürünüdür. Söz konusu ilişkilerin onun giderek farklılaşan bir sistem olarak işlevselliğini arttırdığı ise, ülkemizde bu bölümlerin sayısının artmasından da anlaşılır. Örneğin, dilbilim alanında çalışmaların 1940’lı yıllara dayanmasına ve hatta geçmişin önde gelen dilbilimcilerinden CE Bazel’ın 1947 yılında İngiliz filolojisi içerisinde dilbilim alanını oluşturmasına karşın, günümüzde bu alanda sadece 3 bölüm bulunması; Buna karşılık, çeviribilim alanında bu sayının 14’ü bulması, söz konusu alanın hem öteki disiplinlerle kaçınılmaz ilişkisini sıkı tutmasından, hem de ülkenin gereksiniminden doğmuş bir bilim dalı olmasından kaynaklanır. Bu iki temel neden daha yakından incelenecek olursa, sistemin çevresiyle iletişiminin ne denli önemli olduğu anlaşılır.

Bu ilişkiler çeviri bağlamında sorgulandığında iki iletişim sisteminin varlığı ortaya çıkar. Birincisi, çevirmenlerin kaynak metinlerle “birincil gözleme dayalı” sürdürdükleri iletişimden kaynaklanan ve onu önceki çevirilerle iletişime sokan etkinliğinden oluşan sistem; öteki ise, çeviriler üzerine “ikincil gözleme dayalı” söylemlerden oluşan sistemdir. İkisinin birbiriyle iletişimi kaçınılmaz olup, sistem içerisinde bu ilişkiyi sürdürdükleri sürece çevreyle ilişkileri sağlam temellere dayanır. Öte yandan, çeviri etkinliğiyle ilgili birinci sistemde çevirmen kendinden önceki çevirilerle iletişimini

okurun beklentilerini saptamak üzere kurar. Çünkü iletişimin sürmesi ya da sistemin kendi üretebilmesi beklentilere tepki verilmesiyle doğrudan ilgilidir. Bundan böyle, çeviri etkinliği bağlamında okurun beklentileri; çeviribilim bağlamında ise, toplumun pratik ihtiyaçtan doğan gereksinimleri karşılandığı sürece bir sistemin varlığından söz edilebilir. Ancak iletişimin ya da sistemin sürmesi, bu beklentiler ve gereksinimler arasındaki karmaşık bağlantıların belirli bir program içerisinde çözülmesiyle yakından ilgilidir. Bir başka deyişle sistemler karmaşıklığı ortadan kaldıran programlar yarattıkları ve kendi penceresinden konuşmayı başardıkları ölçüde varlıklarını sürdürebilirler.

Bu duruma ikincil gözleme dayalı Çeviribilim açısından bakıldığında, onun kendi programını sadece çevirilere dayalı ifade veya bilgiler arasında bağlantılardan yola çıkarak değil, çevre disiplinlerle de iletişim kurarak kendi kuramsal çerçevesini oluşturduğu sürece özgüllüğünü kanıtladığı öne sürülebilir(Hermans 1999:138-144) . Daha açıkcası, çeviribilimin disiplinlerarası şeklindeki “tanımlayıcı özelliği” onun özerkliğine bir engel değil, aksine varlığını ortaya çıkarıcı bir işlev taşıdığı anlaşılır. Buradan, bir bilim dalının kendi alt konu alanlarıyla olduğu kadar çevresiyle ilişkilerine duyarlı oldukça, bir başka deyişle, kendi alanıyla ilgili olan sorunları çevresiyle ilişkilerinden saptadığı ölçüde “özgüllük” kazanır. “Sorunsallaştırma” adı verilen bu durum, gerçekte disiplinin kendi varlığını çevresindeki ilişkileri açısından sorgulayıp, ortaya çıkarmasıdır. Bu ilk aşamada çeviribilimin özgül bir bilim dalı olarak başka disiplinlerde çeviriyle ilgili biriken sorunları saptayıp, bunları düzene sokması olarak da anlaşılabilir. Ne var ki, olasılık ve olabilirlikler yelpazesinin belirsizliği, ya da “olumsallık” durumu, bu ilişkilerin sözü edildiği şekilde durağan durumlara bağlı olmayıp sürekli değişkenlik gösterdiğini ortaya çıkarır. Disiplin bu gerçek karşısında başka dallarla ilişkisini sürekli sorgulayıp, bunu kendi dilinde ifade edebildiği sürece kendi kendini yenileyen özgül bir bilim dalı olma hakkını kazanır.

Çeviribilimin yazınsal ve dilbilim alanının boyunduruğundan çıkabilmesi geleneksel bilim anlayışındaki paradigmalarm bu şekilde yön değiştirmesiyle mümkün olmuştur. Bu ise, bilimin, biriken bilginin düzene sokulması olduğu şeklindeki durağan tanımının aksine, günümüzde devingen bir nitelik kazandığını ve bir disiplinin, özerkliğini disiplin içi ve dışı iletişimini sürdürüp yeni sorun alanları ve çözümlerine girdiği sürece koruyabileceğini gösterir.

Bu ön bilgiler ışığında özellikle de, son zamanlarda tezlerde alan bilgisinin eksikliği nedeniyle alanın sınırlarının başka sınırlar içerisinde kaybolma eğilimi gösterdiğini fark ederek, başta eğitim amaçıyla yüksek lisans öğrencilerine disiplinlerarası ilişkilerden yola çıkarak nasıl araştırma yapılacağını tartışacak bir zemin hazırlamaya ve çeviribilimin özgülüğüne tezlerin katkısını ortaya çıkaracak bir araştırma modeli geliştirmeye çalıştım. Bu çalışmada özellikle birincil ve ikincil ilişkileri çeviribilim bağlamında sorgulayarak disiplinlerarasılığa karşın bilimdalının özgülüğünü tartışma ve yapılan çalışmayı işlevsel kılma amaç edinilmiştir. Buna göre üç amaç şu şekilde sıralanabilir: birincisi, araştırma süreci sırasında araştırma yöntemleri konusunda bilgi edinmek; ikincisi ana amaç ise, disiplinlerarası bir alanda hangi tür çalışmaların disiplinin özgülüğüne katkıda bulunduğunu ortaya çıkarmak; disiplinin belleği arşiv çalışmalarını başlatmaktır.

Yöntem

Bu çalışmada 1985-2006 yıllarında yapılan tezlerden rasgele yöntemle seçilmiş 20 tez 5 öğrenci arasında paylaştırılarak onlardan aşağıdaki paradigmalarla ilgili kapsamlı analiz yapılması istenmiş ve öğrencilerden her paradigmayla ilgili eleştirel metinler elde edilmiştir. Bu metinlerin karmaşıklığı tarafımdan Luhmann'ın "sistem kuramı" göz önüne alınarak sayısal veri sağlayacak seçeneklere tarafımdan indirgenmiş ve metinlerden elde edilen veriler yeniden düzenlenerek tezlerin bilim dalının özgülüğüne katkısını ortaya çıkaracak bir model oluşturulmuştur.

Sözkonusu araştırma modelinde, I. Aşamada, künye bilgileriyle ilgili paradigmaları, II. Aşamada araştırma süreciyle ilgili “inceleme odağı”, “kuramsal yaklaşım”, “kuramsal yöntem” gibi paradigmaları, III. Aşamada ise disiplinlerarası ilişkileri ortaya çıkaracak paradigmalar saptanmıştır.

I.AŞAMA

Künye Bilgileri ve işlevi

Tez Yılı, Kaydeden, araştırmayı yapan, Tez adı, danışman adı ve tez konusundan oluşan bu bölümde amaç sadece tezle ilgili künye bilgisini çıkarmak değil, danışmanında belli bir zaman aralığında hangi yöne eğiliminin arttığını da belirlemektir. Kısaca, burada araştırmayı işlevsel kılmak amaç edinilmiş olup bölümün aynı zamanda arşivinin oluşturulması hedeflenmiştir. Konu alanının saptanması ise, disiplinin hangi alt alanlarda uzmanlaşmaya gittiğini göstermektedir. Buna göre şu veriler elde edilmiştir:

Konuların dağılımı

Ana konu	Sayısal veri
Yazın çevirisi	7
Kurumsal	4
Çeviri eğitimi	3
Özel Alan	4
Çeviri eleştirisi	1
Sözlü	1

Yazın çevirisinin birinci sırada yer alması, çevirinin kültür ve kültürün can damarı dille ilişkisini gösterir. Kurumsal alan çevirisinin 2. sırada yer alması ise ülkemizin uluslararası ilişkileri ve özellikle Avrupa Topluluğu’nda çevirinin öneminden kaynaklanmaktadır. Çeviri eğitiminin 3. sırada yer alması, dil öğretiminde uzun yıllar araç olarak kullanılması sonucu konuyla ilgili bilginin çeviri açısından sorgulanmaya olanak vermesiyle yakından ilgilidir. 4. sırada yer alan çizgi roman ve magazin çevirileri konusu ise araştırmayı yapanın kimliği ve alana özel ilgisiyle bağlantılıdır. Öte yandan sözlü çeviri ve teknik alanda çeviri konusunda tez sayısının azlığı, bu konuda çeviribilimde yeterince uzmanlık kazanılmadığını ve bu alanın özel alanda yetişmiş profesyonellerin

egemenliğinde olduğunu gösterir. Araştırmayla ilgili esas veriler bu aşamadan sonra gelecektir.

II.AŞAMA: ARAŞTIRMA SÜRECİYLE İLGİLİ PARADİGMALAR

Bu bölüm disiplinlerarası ilişkileri gözönüne serecek şekilde iki bölümden oluşmuş I kısımda elde edilen veriler araştırma süreci içerisinde 2. kısımdaki paradigmaları belirlemiştir.

İçerik Analizi

İlgi odağı	Bilimsel Yöntem	Etki alanı	Tutarlılık
Ürün 11 %55	yorumlayıcı 4 %20	Kuramsal 10 %50	Var 8 %40
Süreç 6 %30	bulgulandırıcı 10 %50	Uygulama 10 %50	Yok 12 %60
Ürün+süreç 3 %15	Nedensel 6 %30		

İlgi Odağı

İlgi odağı paradigması, tezin “ürün” bir başka deyişle, çevirilerin incelemesine mi , çeviri sürecine mi, yoksa çevirilerden ve ya anketlerden süreci izlemeye mi dayalı olduğunu çıkarmak üzere saptanmıştır. Buna göre, %55 Ürün odaklı, %30Süreç odaklı;%15 ise hem ürün, hem de süreç odaklı olduğu ortaya çıkmıştır.

Bilimsel Yöntem

Tezde bilimsel yöntem olarak üç seçenek saptanmıştır: bunlar sırasıyla yorumlayıcı, bulgulandırıcı ve neden sonuç ilişkilerine dayalı nedensel seçeneklerdir. Bu paradigma “ilgi odağı” ile ilişkili olarak öne sürülmüş ve ikisi arasında bağlantı kurulabileceği düşünülmüştür. Örneğin, ilgi odağı “ürün” olan tezde genelde bulgulandırıcı ve yorumlayıcı yöntem kullanılabilceği, öte yandan süreç odaklı da bulgulandırma yönteminin ağır basacağı ve son olarak da ilgi odağı ürün ve sürece dayalı tezlerde nedensel yönteme başvurulabileceği varsayımında bulunulmuştur. Buna göre, %55 ürün odaklı ve %30 süreç odaklıya karşın,%50 bulgulandırıcı ve %20 yorumlayıcı yöntem; %15 ürün+süreç odaklı teze karşın %30 nedensel yöntem kullanıldığı görülmüştür. Bu yüzdeler arasında sapma oranın az

olması, iki paradigma arasında ilişki olduğu varsayımını da doğrulamaktadır.

Etki alanı

Yukarıdakilerle ilişkili olarak bu paradigma tezin hangi alanda sonlandığını göstermektedir. Elde edilen sonuçlara göre kuramsal ve uygulama alanında sonlanan tezlerin oranı birbirine eşit olup %50 oranındadır. Genellikle sürece dayalı tezlerin(%30) uygulama alanında sonlanması beklenirken, bu oranın kuramsal alanda %50'ye çıkması; ürün ve süreç odaklı tezlerin %20sinin kuramsal alan yerine uygulama alanında sonlandığını göstermektedir. Oranlar arasındaki bu fark akla tezde kuramsal taban ve uygulama arasında ne ölçüde tutarlılık olduğu sorusunu beraberinde getirmiştir.

Tutarlılık

Tezin kuramsal tabanının uygulama alanıyla örtüşüp, örtüşmediğini sorgulayan parametredir. Buna göre, tezlerin %40 ında tutarlılık varken, %60 ında tutarlılık olmadığı sonucu ortaya çıkmıştır. Yukarıda sözü edilen etki alanındaki sapmanın da gerçekte tezi yönlendiren kuramsal dayanağın tezde bir şablon oluşturamadığı ve sadece teze kural gereği eklenen aktarılmış bilgiyle sınırlı bir bölüm oluşturmasından kaynaklandığı gözlemlenmiştir. Oysa araştırmacının yorumlayıcı ve yaratıcı yeteneğinin kuramı teze uyarlanmasını sağlayarak kuramın tabanını genişletmesi beklenir. Tutarlılığın sağlanamamış olması, araştırmacıların disiplinlerarası araştırmanın amacı konusunda henüz yeterli donanıma sahip olmadığını göstermektedir.

III.AŞAMA: DİSİPLİNLERARASILIK ÖZGÜLLÜK

Disiplinlerarası ilişkiler

Başlangıç alanı	Sayısal veriler	Kuramsal yaklaşım	Numerical findings	İlişki derecesi	Numerical findings
Edebiyat	6 %30	Yazınsal	5 %25	Birincil	11 %55
Dilbilim	2% 10	Dilbilimsel	4 %20	İkincil	9 %45
ÇB	5 %25	sosyolojik	11 %55		
Özel alan	7 % 35				

Başlangıç noktası

Tezin hangi konu alandan yola çıktığını göstermektedir. Buna göre tezlerin %30 u edebiyat, %10 dilbilim, % 25 i çeviribilimin içinden, % 35 ise hukuk, tıp, iktisat gibi yerleşmiş bilim dallarından yola çıkarak araştırmaya başlamıştır.

Kuramsal yaklaşım

Bir tezde araştırmacının konuya yaklaşımında hangi bilim dalının paradigmalarından yola çıkarak tezini savunduğunu gösterir. Örneğin, yayınevının çevirilerin saygınlık kazanmasındaki rolünü inceleyen bir araştırma çeviribilimden yola çıkmakla birlikte, araştırmacının tezini gerekçelendirmede sosyolojik bir yaklaşım sergileyebilir. Ya da Edebiyat alanında önde gelen bir metinde dil ve cinsiyet ayrımının çeviriye nasıl yansıdığını incelemede dilbilimsel bir yaklaşım da benimsenebilir. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere, tezin başlangıç noktası ve kuramsal yaklaşımı her zaman örtüşmeyebilir. Ancak bu ilişkinin saptanması disiplinlerarası ilişkilerin belirlenmesi açısından önemlidir. Bu araştırmada dilbilim alanından yola çıkan iki araştırmaya karşın, dilbilimsel yaklaşım sergileyen 4 tez bulunmaktadır. Öte yandan 6 adet edebiyat alanından yola çıkmış teze karşılık, yazınsal yaklaşımı benimsemiş sadece 5 adet tez bulunmaktadır. Oysa dilim alanından çıkan 2 teze karşın dilbilimsel yaklaşımı benimsemiş 4 tez bulunmaktadır. Son olarak en benimsenen yaklaşım özellikle 1995'ten sonra sosyolojik yaklaşım olduğu ortaya çıkmıştır. Çeviribilimin sosyolojik yaklaşımla yakınlığı ise, bu disiplinin toplumda sosyal bir sistem olarak algılanmaya başladığı gibi, kendine özgü bir sistem yaratma kaygısının da bir belirtisi olarak algılanabilir.

İlişki derecesi

Yukarıda da belirtildiği gibi birincil ilişki bilim dalının temeline katkıda bulunan ilişki şeklidir. İkincil ilişki ise, kısaca bilim dalının öteki disiplinlere uygulama alanındaki katkısı olarak değerlendirilebilir. Bu iki seçenek başlangıç noktası ve kuramsal yaklaşımla doğrudan bağlantılı olup tezlerden 11(%55)inin birincil ilişkilerden, 9 (%45)inin ikincil ilişkilerden

yola çıktığını göstermektedir. Yeni kurulan ve hızla ilerleyen bir disiplinde bu oran disiplinin kendi tabanını sağlamlaştırma isteğinin ve disiplinlerarası özelliğinin bir yansıması olarak değerlendirilebilir.

SONUÇ

Başarılı bulunan tezli toplu değerlendirmesi aşağıda tabloda görüldüğü şekildedir:

Değerlendirme:

Der ece	Yıl	İlgi odağı	Bil.Yönte m	Etki alanı	Başlangıç Alanı	Kuramsal yaklaşım	İlişki derecesi	Sonuç
YL	1985	Ürün 4	Nedensel 4	Kuramsal 5	Yazın 4	Edebiyat 1	Birincil 3	4 (%36)
DR	1994	Süreç 1	Yorumlayıcı 2	Uygulama 3	Çeviri Eğitimi 2	Dilbilim 2	İkinci 1 5	4 (%44)
YL	1995	Ürün+Süreç 3	Betimleyici 2		Özel alan 2	Sosyolojik 5		
YL	1996							
DR	1999							
DR	2003							
YL	2004							
YL	2005							

- Yukarıda elde edilen sonuçlara göre birincil ilişkilerden yola çıkan 11 tezden 4 ü (36%)sı; ikincil ilişkilerden yola çıkan 9 tezden 4 (44%)ü çeviribilimin tanımlayıcı özelliği “disiplinlerarası ilişkilerden” yola çıkıp bilim dalının özgüllüğüne katkıda bulunmuştur. Buna göre bölümümüzde tezlerin %40’ı gerçek ihtiyaçtan doğan bu bilim dalının tanımlayıcı özelliğine sadık kalarak disiplinlerarası özelliğine karşın özerkliğini koruyabilmiştir.Buradan disiplinlerarası ilişkilerden yola çıkan ve

bunu bilim dalının özgüllüğüne katkıda bulunacak şekilde gerçekleştiren tez oranının %40 olduğu ve bu oranın II. aşamadaki “tutarlık” paradigmasındaki oranla örtüştüğü ortaya çıkmıştır. Bu, hem araştırma sürecinde kullanılan yöntemin doğruluğuna işaret ettiği gibi, hem de disiplinlerarası ilişkilerin bilim dalının özgüllüğüne katkıda bulunmasının temel koşulunun tezin kuramsal tabanıyla araştırma süreci arasındaki tutarlılıkla doğrudan ilişkili olduğunu göstermiştir.

- Günümüzde bir araştırmanın bilimselliği kurama dayalı bilgilerin gözleme dayalı olarak kanıtlanmasıyla ölçülmektedir. Bilim dalları gözlemlerini başka dallarıyla görece olarak irdeledikleri sürece bağımsızlıklarını kazanmaktadır. Bundan böyle sadece alanın sınırları içinde yapılan çalışmalar alanı fakirleştirdiği gibi, işlevsiz de kılmaktadır. Sonuç olarak günümüzde özerklik varlığını disiplinlerarası iletişime borçludur.

YL öğrencileri ile başlanan bu çalışmada temel paradigmlar tarafımdan belirlenmiş; ancak çalışmanın kuramsal tabanını oluşturmak ve çalışmayı sayısal veri elde edilecek hale getirmek aşamasında öğrenciler ortaya çıkan karmaşık metinlerden bir yere varılamayacağı düşüncesiyle çalışmadan vazgeçmişlerdir. Bunun en büyük nedeni sosyal bilimler alanında yetişmiş öğrencilerin arka plan eğitiminde kuramsal bilgiyi özümsemeden sadece bireysel gözlemlere dayalı yorum yapma alışkanlığından kaynaklanmaktadır. Bu tür bir girişle en azından tezin en büyük amacının işlevsel bir çalışma ortaya çıkarmak olduğu, bunun da amacın belirlenerek bütüncenin oluşturulması ve paradigmların saptanması, ilişkilerin kurulması ve bir bütünlük içerisinde çıkarım ve yorumlarda bulunulması olduğu konusundaki bilgi özümsemiş olmuştur. Söz konusu alanda öğrencilerin dilsel yetenekleri tezde bilimsel dili başarılı olarak kullanmalarına neden olmakla birlikte, özellikle sosyal bilimler ve dille ilgili alanlarda araştırmacıların çoğunlukla dilin büyümesine kapılıp, araştırma

kısmını eksik bıraktıkları görülmektedir. Öğrencilerin çalışmanın ilk bölümündeki aşamasında yaptıkları çalışma işlevsellik açısından irdelendiğinde bunun sadece arşiv temelini attığı söylenebilir. Tezlerin yukarıda da belirtildiği gibi sadece 8'inin başarılı bulunması bu söylenenleri doğrular niteliktedir.

Yapılan çalışmadan da anlaşılacağı üzere, günümüzde bir araştırmanın bilimselliği kurama dayalı bilgilerin gözleme dayalı olarak kanıtlanmasıyla ölçülmektedir. Bilim dalları gözlemlerini başka dallarıyla görece olarak irdeledikleri sürece bağımsızlıklarını kazanmaktadır. Bundan böyle sadece alanın sınırları içerisinde yapılan çalışmalar alanı fakirleştirdiği gibi, işlevsiz de kılmaktadır. Sonuç olarak günümüzde özerklik varlığını disiplinlerarası iletişime borçludur.

Kaynakça

Eruz, Sakine (2003) *Çeviriden Çeviribilime*, İstanbul: Multilingual.

Hermans, Theo 1999 *Translation in Systems*, Manchester: St. Jerome.

Klein, J.T: (1996) “ Interdisciplinary Needs: The Current Context”, *Library Trends* 45(2), 134-154 (çevrimiçi)www.library.ucsb.edu/ist/00 fall

Kurultay, Turgay (2006) “ *Kültür ve İletişim Bilimlerinde Disiplinlerin Ayrışması: Kopuş mu, Ayrışma mı?* yay.haz. Mahmut Karakuş& Meral OralışBellek Mekan İmge

Leitch, Vincent B. (2005) *Theory, Interdisciplinarity, and the Humanities Today: An Interview with, Vincent B. Leitch* , erişim tarihi 20.07.2007 <http://dih.fsu.edu/interculture/>

Munday Jerome (2001) *Introducing Translation Studies*, London Routledge

Vermeer, Hans (2006) *Luhman's "Social Systems" Theory: Preliminary Fragments for a theory of Translation*, Berlin:Frank&Timme.

Williams, Jenny&Andrew Chesterman (2002) *The Map*, Manchester: St. Jerome

Yazıcı, Mine (2004) “*Çeviribilimde Disiplinlerarası bir yöntem: Sorunlar ve Çözümler*”, Disiplinlerarası Ortam ve Yöntem Sorunları, İstanbul: Multilingual.

Wolfe, Michaela (2002) *“Translation Activity between Culture, Society and the Individual: Towards a Sociology of Translation”* , CTIS Occasional Papers, Vol 2, General Editor: Dr. Maeve Olohan, University of Manchester